עין משפט
נר מצוה

נג א מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה כא:
נד ב מיי' שם הל' כג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ו:
נה ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ה:
נו ד מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלג סעיף כ:
נז ה מיי' פ"ט מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ג:
נח ו מיי' פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' ז:
נט ז מיי' פ"ח מהלכות גירושין הלכה כא סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ד:

◆

תוספות רי"ד

מעשה בצידן וכו' מאן תנא דקתני מעשה חסורי מחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו [אצטלתי] דוקא קא"ל רשב"ג אומר תתן את דמיה ומעשה בצידן וכו' אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל מקום ששנה ר"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה (ערב בפ' גט פשוט צידן בפ' מי שאחזו וראיה אחרונה בפ' דיני ממונות) והלכך אי לא יהבה ליה אצטליתו דוקא לא הויא מגורשת: בעא מיניה ר' אמי מר' יוחנן הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר מחולין הן לך מהו א"ל אינה מגורשת דלצעורה איכוין והא לא ציערה: ההוא גברא דא"ל לאריסיה כ"ע דלו תלת דלוותא ואכלי רבעא את דלי ד' ואכיל תילתא לסוף אתא מיטרא ולא איצטריך אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר הא לא איצטריך וקי"ל הלכה כרבה: תנן התם בראשונ' היה נטמן יום י"ב חודש כדי שיהא חלוט לו התקין הלל שיהא חולש את מעותיו ללשכה [ויהא] שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה יבא הלה ויטול את מעותיו:

והתניא א) מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת ב) פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת להודיעך כחו דרבי וליפלגו בעל מנת ולהודיעך כחן דרבנן ג) כח דהיתירא עדיף ליה: ד) על מנת שתתני לי מכאן ועד שלשים יום וכו': פשיטא מהו דתימא קפידיה לאו קפידא ולזרוזה קאתי קא משמע לן: אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן כו': מאי תנא דקתני מעשה חסורי מיחסרא והכי קתני אם אמר לה ע"מ שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו איצטליתי ה) דוקא קאמר לה רבן שמעון בן גמליאל אומר תתן לו את דמיה ואמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה נמי בצידן באחד שאמר לאשתו הרי זה גיטך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך מהו תיבעי לרבנן תיבעי לרשב"ג תיבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא אחלה גבה אבל הכא הא קאמר לה מחולי' לך או דלמא אפילו רשב"ג לא קאמר אלא דקא מפייסה ליה בדמי אבל לגמרי לא אמר ליה ו) אינה מגורשת איתיביה ז) האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבני כור אחד של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים ח) אף זה יכול להתיר את נדרו שלא ע"פ חכם ואומר הריני כאילו התקבלתי הכי השתא ט) התם לצעורה קא מכוין ולא ציערה י) הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך ההוא גברא דאמר ליה לאריסיה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבעא את דלי ארבעה ואכול תילתא לסוף אתא מיטרא אמר רב יוסף הא לא דלה רבה אמר כ) הא לא איצטריכא לימא רב יוסף דאמר כרבנן ורבה דאמר כרבן שמעון בן גמליאל ותיסברא והא קיימא לן הילכתא כוותיה דרבה ובהא אין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל אלא לעולם כרבנן רב יוסף כרבנן ורבה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלצעורה קא מיכוין אבל הכא משום הרווחה הוא והא לא איצטריך ל) תנן התם בראשונה היה נטמן יום שנים עשר חודש כדי שיהא חלוט לו מ) התקין הלל הזקן שיהא חולש את מעותיו ללשכה ויהא שובר את הדלת ונכנס ואימתי שירצה הלה יבוא ויטול את מעותיו ואמר רבא מתקנתו של הלל נשמע נ) הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז ונתנה לו מדעתו מגורשת על כורחו אינה מגורשת מדאיצטריך ליה להלל לתקוני נתינה בעל כורחיה דהויא לה נתינה

מכלל

והפניא. בניחותא דשמעינן מינה מדאצטריכו לאיפלוגי בהא מכלל דבעל מנת מודו: **ולרב יהודה.** אדמיפלגי בהך מתניתא במהיום ולאחר מיתה לאשמועינן דבעל מנת פסלי רבנן וכ"ש הא: ומשני להכי איפלגו בהכי להודיעך כחו דרבי מיהו רבנן בעל מנת נמי פסלי: **מאי תנא.** לעיל מינה בדמים דקתני מעשה בצידן כו' מאי ראיה אין שונין מעשה במשנה אלא לראיה: **תתן את דמיה.** דלא איכוין אלא להרווחה דידיה: **מהו.** מי הויא הך מחילה קיום תנאי כאילו נתנתן לו או לא: **תיבעי לרבנן.** דאמרי דמים נמי במקום איצטלית קיימי ודמים נמי איצטלית הן אבל הכא הא אחלינהו והוי כאילו קבל מעות ממש דמחילה כקבלה: **קונם שאתה נהנה לי.** קונם תהא עליך כל הנאה שתהנה ממני: **אף זה.** אם רצה הנודר יכול להתירו מאיליו בלא שאלת התרת חכם ואומר לו הריני כאילו התקבלתי אלמא מחילה כקבלה: **משום הרווחה.** שהיה צריך לצורך בנו: **תלתא דלוותא.** כל שאר האריסים שבמקום זה משקין התבואה שלש פעמים בשנה: **ואכלי ריבעא.** ומנהג האריסין ליטול רביע התבואה בשביל טורח חרישה וזריעה וניכוש והשקאה וכל צרכי השדה: **את דלי ארבע.** השקה את השדה ארבעה פעמים: **אתא מטרא.** בזמן השקאה רביעית: **הא לא דלה.** ולא שקיל אלא ריבעא כמנהג המקום: **הא לא איצטריך.** ומולו גרס: **כרבן שמעון.** דדמים במקום אצטלית הכא נמי מטר במקום השקאה: **הלכתא כרבה.** בכל מקום שנחלק עם רב יוסף חוץ משדה ענין ומתנה ס): **אין הלכה כרבן שמעון.** דאמר לקמן ע) חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה: הכי גרסי' **אלא לעולם כרבנן.** כלומר תרוייהו אליבא דרבנן אמרי לה: **דלצעורה איכוון.** דמתם מגרש את אשתו מתוך איבה הוא מגרשה הלכך מספיקא אמרי' לצעורה איכוון ולא תלינן למימר להרווחה איכוון לקולא: **תנן התם.** במס' ערכין (דף לא:): **היה נטמן.** הקונה בית בעיר חומה היה נטמן יום שנים עשר חודש שלא ימצאנו המוכר לתת מעותיו כדי שיהא חלוט לו כדכתיב (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו וגו': **חולש.** זורק. כמו חולש על גוים (ישעיה יד) מטיל גורל: **ללשכה.** ממוקנת לכך: **ויהא שובר הדלת.** של ביתו ונכנס: **מתקנתו של הלל.** דאיצטריך לתקוני נתינה על כרחו תהא נתינה:

מכלל

אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ליפלגי בעל מנת. תימה דודאי אי הוה שמעינן מילתא דרבנן כמהיום אי הוו פליגי בע"מ הוה פריך שפיר אבל אין ענין זה לזה כלום דאפילו הוו אמרי רבנן בעל מנת גט ואינו גט דלמא במהיום הוו מודו דהוי גט גמור דתנאה הוי או שמא לא הוי גט כלל דחזרה הוי ועוד דמשמע ליפלגו בעל מנת דבעל מנת יאמרו חכמים גט ואינו גט הא סבר רב יהודה דבעל מנת לא הוי גט כלל אלא לכשיתן ונראה לר"י דלרב יהודה לכשיתן הוי גט ודאי אבל עד שיתן הוי ספק והוי גט ואינו גט דמספקא ליה כאומר על מנת אי כמעכשיו דמי ואין סברא לומר כלל דלרב יהודה עד שיתן ודאי לא הוי גט דפשיטא ליה דלרבנן דרבי ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי אע"ג דבמהיום ולאחר מיתה מספקא להו דא"כ הוה אפכא מר' יוחנן דלרבי יוחנן בע"מ מודו רבנן לרבי דהוי כאומר מעכשיו דמי ובמהיום ולאחר מיתה אין מעשה נגמר מיד לרבנן א"כ ע"מ הוי טפי כאומר מעכשיו ממהיום ולאחר מיתה ולהכי פריך וליפלגו בעל מנת וישמיענו דאפי' בעל מנת לרבנן גט ואינו גט כ"ש במהיום ולאחר מיתה וליכא למימר דאי הוו פליגי בע"מ הוה אמינא מהיום ולאחר מיתה לא הוי גט כלל לרבנן דא"כ מתני' דקתני מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט אמאן תרמייה ועוד יש לומר דהכי קאמר אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ולא השמיענו בהך ברייתא אלא מילתא דרבי דמילתייהו דרבנן דאמרי גט ואינו גט תנא לה במתני' לפלוג בע"מ ולאשמועינן מילתא דתרוייהו דאינה שויה בשום דוכתא ועוד הארכתי בפרק האומר בקידושין (דף ס:): **חסורי** מיחסרא וכו'. וא"ת למה הוצרך להגיה דפליגי רבנן אדרבן שמעון בן גמליאל מנא ליה דפליגי עליה ואומר ר"י דקבלה היתה בידו דפליגי רבנן י) (שהלכה כמותו ולא כרשב"ג כדמיירי בסמוך):

רבה אמר הא לא איצטריך. וא"ת דבפרק המקבל (ב"מ דף עו. ושם) אמרי' שכר את הפועלים ואתא מטרא הפסד דפועלים וי"ל דשאני התם שאינו אלא שכיר יום שלא שכרו בעל הבית אלא לדלות וכיון שלא הוצרך אינו שכירו אבל הכא שהוא אריס ועושה כל מלאכות שבשדה ויש לו חלק בקרקע כמו בעל השדה ומיד כשהתנה עמו לדלות ארבעה זכה בשליש שדה ואפי' אתא מטרא ולא איצטריך כמו שאר אריסים דמשמע דנטלי רבעא ואפילו לא יצטרכו לדלות ורב יוסף סבר כיון דמשנה עצמו משאר אריסות אמרינן הא לא דלה: **הא** קי"ל הלכתא כרבה. ° מכאן משמע דבכולי הש"ס הלכתא כרבה לגבי רב יוסף מדלא קאמר והא כהא קי"ל כרבה כדקאמר וכהא לא קי"ל כרשב"ג ודלא כאומר הא דקאמר כ) הילכתא כרבה לגבי רב יוסף בר משדה ענין ומתנה היינו דוקא במילי דאיפלגו בבבא בתרא והא דלאיצטריך הש"ס לפסוק הלכה בקידושין בפרק קמא (דף ט.) כרבה גבי שילהי לא לריכי שומא פירשנו שם [ד"ה והילכתא] ל):

מכלל

מסורת הש"ס

א) לעיל עב: וש"נ, ב) [צ"ל נמי פליגי], ג) [ברכות ט. וש"נ], ד) נדרים כד. סג., ה) [צ"ל הכא], ו) [צ"ל התם], ז) ערכין לא., ח) [ב"ב קיד: קמג:], ט) [דף עה.], י) ס"א ל"ג, כ) [ב"ב קיד: וקמג:], ל) [ועי' תוס' ב"ב קיד: ותוס' מגילה כט: ותוס' מנחות לב. ד"ה מגלב ותוס' ב"מ כט. סד"ה והוי ותוס' שבועות מד. ד"ה שומר],

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא קי"ל בו' מכאן משמע. עיין במלחמות סוף פר"ע דשבת:

◆

מוסף רש"י

מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא ליה הלי ולאחר מיתה אי הוי תנאה, מהיום יהיה גט אם אמות, ולכשימות נמצא גט למפרע מאותו יום, אי מאה הוי וחזר בו ממהיום ולאמר זה גיטך לאחר מיתה, ולא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה, דכיון דמית היכי מגרש (קדושין נט: ובעי"ו לעיל עב.). הלכך הוי ספק מגורשת ואם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט משניהם (רשב"ם ב"ב קלו.). הריני כאילו התקבלתי. הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך לפיכך אינו נדר (נדרים כד:) הריני כאילו התקבלתי מה שבקשתי ממך (שם סג:). היה נטמן. הלוקח כיום שנים עשר חודש כדי שלא ימצאנו מוכר ליתן לו מעותיו ויהא חלוט לו (ערכין לא:). שיהא חולש. כמו (ישעיה יד) חולש על גוים וכדגרסינן (שבת קמח:) מטילין חלשים על הקדשים, שיהא מטיל מעותיו ללשכת הקדש שבעזרה (ערכין לא:). ויהא שובר את הדלת. של בית שמכר, ונכנס (שם). ונתנה לו מדעתו. שקיבלם ברצון (שם). על כרחו. שהטילתם בביתו כי הא' נוגא דתקין הלל במתני' (שם לב.).